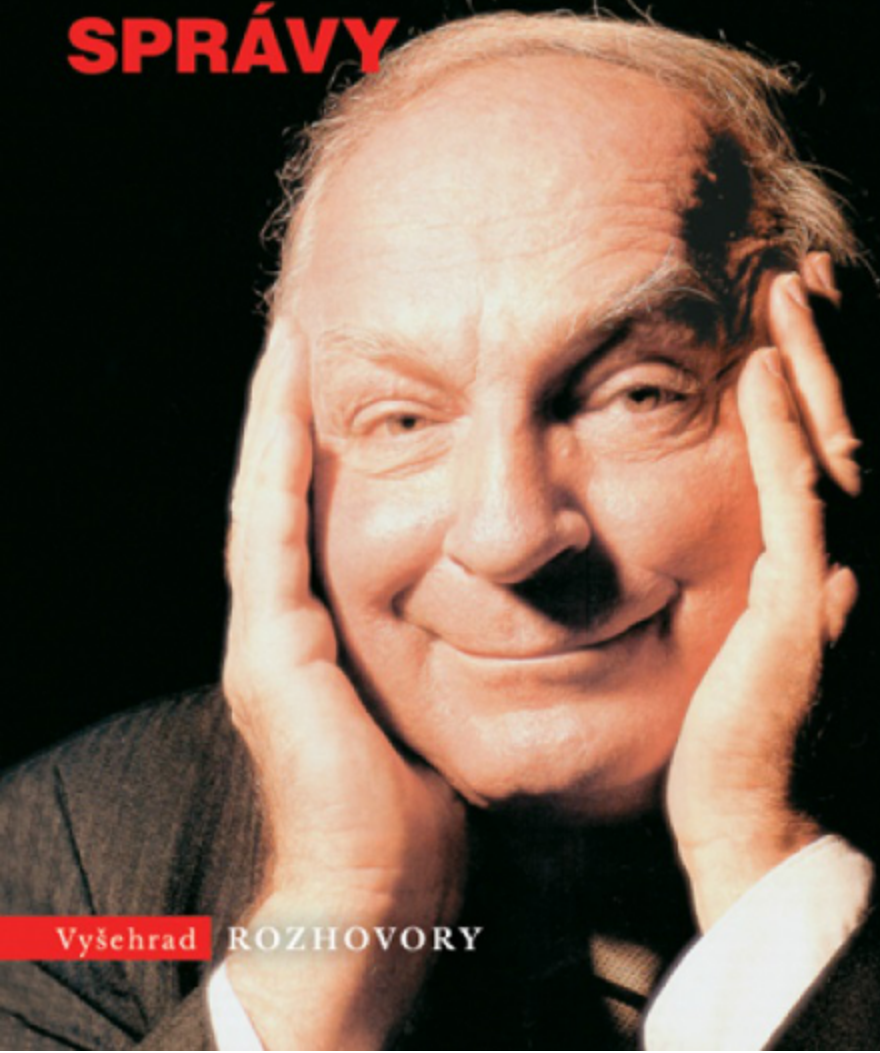

Vlastimil Růžička /
Edvard Outrata

**DESTRUKCE
ČESKÉ STÁTNÍ
SPRÁVY**

Vyšehrad ROZHOVORY

Vlastimil Růžička /
Edvard Outrata
**DESTRUKCE
ČESKÉ STÁTNÍ
SPRÁVY**

O výjimečném životě
státního úředníka ve výslužbě

Vyšehrad

Kniha vychází v roce 80. výročí založení
nakladatelství Vyšehrad |1934–2014|

Vlastimil Růžička / Edvard Outrata
DESTRUKCE ČESKÉ STÁTNÍ SPRÁVY
O výjimečném životě státního úředníka ve výslužbě

Foto na obálce: Jiří Turek
Foto uvnitř: archiv Edvard Outrata,
archiv Vlastimil Růžička,
archiv Senátu ČR, ČTK, Bigstockfoto
Grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner
Jazyková redakce Šárka Kociánová
Odpovědný redaktor Filip Outrata
Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2014 jako svou 1247. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 160 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz, www.ivysehrad.cz

Copyright © Vlastimil Růžička, Ing. Edvard Outrata, 2014

ISBN 978-80-7429-451-8 (pdf)

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

*Kde je princip špatný,
nemůže být dobrý ani výsledek,
jakkoli to na první pohled
třeba i může vypadat...*

Karl Jaspers

PŘEDMLUVA

Dlouhou dobu jsem pátral po knihách, které by popisovaly současné fungování české státní správy. Mnoho jsem jich nenašel, ale setkal jsem se s celou řadou výjimečných lidí, kteří jsou zajímaví nejen svým bohatým životem, ale také svými vědomostmi a praktickými zkušenostmi s domácí i zahraniční státní správou. Nakonec jsem pozval ke spolupráci bývalého předsedu Českého statistického úřadu (ČSÚ), exsenátora a „státního úředníka ve výslužbě“ (jak sám o sobě s oblibou říkává) inženýra Edvarda Outratu. Shodli jsme se na tom, že jedním z hlavních předpokladů úspěšné moderní demokracie a právního státu je profesionalita a nezávislost státní správy. V českých podmínkách se ovšem dlouhodobě nachází mimo zorné pole politiků a její zoufalý stav je příčinou celé řady známých i méně známých kauz. Nový demokratický stát nestojí – a zřejmě nikdy nestál – na pevných základech. Se změnou režimu se v povaze (a často ani v personálním složení úředníků) příliš nezměnilo. Zákon o státní službě byl sice v roce 2002 přijat coby podmínka členství v Evropské unii, ale až dosud nevstoupil v platnost a byl již několikrát odložen. Dokonce se po čase objevila nová verze zákona, poskytující svérázný český výklad, který ještě více podporoval stávající chaos a nahrával ostříleným nepoctivcům a přirozeně také bývalým aparátčikům, jejichž soudružská soudržnost je až obdivuhodná. Prominentní zástupci státní správy oklamali nejen orgány Evropské unie, ale především samotné občany. Česká státní správa není fungující nezávislou správou

demokratického právního státu. Z původního cíle chránit úředníky před politickými tlaky nezbylo vůbec nic, pouze přibýlo argumentů, proč to u nás nejde. Důvod je ovšem zcela zřejmý – uchovat si i nadále vliv nad státní správou a připravit vybraným skupinám a některým zvláště obratným jednotlivcům volný prostor ke korupčnímu jednání.

Neodbytně se nabízí otázka, proč se s náklady na zavedení nového systému státní služby (jeden z důvodů, jimiž vysvětluje vláda své otálení) dokázaly vypořádat všechny ostatní nové členské země Evropské unie a proč dosud nejsou osvědčené modely, běžné pro vyspělý demokratický svět, součástí české politické agendy; proč v českém prostředí chybějí základní dokumenty k organizaci a kontrole státní správy; proč státní správa stále není chápána jako otevřená služba veřejnosti. Transparentní fungování státní správy považujeme za *conditio sine qua non*, tedy prvotní nezbytnou podmínku či hlavní princip důležitý pro úspěšnou moderní demokracii západního typu a právní stát.

Formou rozhovorů a vyprávění projdeme v knize životem jednoho z významných státních úředníků, abychom alespoň zčásti nahlédli do soukromí konkrétní osoby a také do organizace státních správ v České republice i v zahraničí, konkrétně v Kanadě, kde Edvard Outrata více než čtyřicet let aktivně působil. Budeme sledovat stav české státní správy v čase čtrnácti let, představíme první návrhy a dokumenty, včetně brilantních proslovů a intervencí v Senátu, až po současné aktivity dnes již sedmasedmdesátiletého, avšak stále velmi činného Edvarda Outraty. Práci na knize jsme ukončili po pádu Nečasovy vlády a pokračovali jsme v korekturách v době „vlády odborníků“ Jiřího Rusnoka. Poslanci opět „nestihli“ projednat všechny klíčové protikorupční reformy, nicméně osud a znění zákona o státní službě vyznívají o něco pozitivněji. Bude-li ovšem i nadále postrádat zmíněné základní principy, postupné destrukci státní správy se zřejmě nevyhneme; svůj čas jsme očividně promeškali a náprava bude rok od roku těžší – pokud je tedy i nadále naším cílem moderní demokracie západního typu...

Nesnadný život úředníka státní správy aneb Všechno je v genech

Inženýr Edvard Outrata se narodil 9. srpna 1936 v Brně. Jeho otec JUDr. Ing. Edvard Outrata tehdy působil jako obchodní ředitel v akciové společnosti Československá zbrojovka a matka Emma, rozená Čepková, právě opustila slibnou dráhu závodní tenistky. Rodina se kvůli pracovním a politickým aktivitám rodičů často stěhovala. Mladý Edvard navštěvoval Československou státní školu v Anglii a později po návratu do Čech vystudoval Vysokou školu ekonomickou (1954–1959) v Praze. Po skončení vojenské služby pracoval v proslulém Výzkumném ústavu matematických strojů (VÚMS) na vývoji softwaru. V srpnu 1968 odešel se svou ženou Janou nejprve do Rakouska a poté do Kanady, kde působil až do odchodu do důchodu ve Statistics Canada/Statistique Canada v Ottawě jako šéf odboru informatiky a později i jako člen vedení statistického úřadu.

V roce 1993 se s manželkou vrací do vlasti a je jmenován předsedou Českého statistického úřadu (ČSÚ), aby zde zavedl postupy běžné ve vyspělých demokraciích. Prosazuje například pravidelné zveřejňování statistických údajů v předem určených termínech, což výrazně omezuje možnost jejich využívání v politickém boji; účastní se zasedání vlády a hovoří o nutnosti reformy státní správy. Je jedním z prvních politiků, kteří zveřejňují své příjmy (včetně kanadské penze i výnosů z restitucí). O prázdninách roku 1999 na post šefa ČSÚ rezignuje a v rozhovoru pro ČTK uvádí, že odchází zcela dobrovolně a na vlastní žádost. V roce 2000 je jako bezpartijní zvolen senátorem za tehdejší Čtyřkoalici (navrhla US) a o čtyři roky

později se stává jedním z místopředsedů Senátu PČR. Spoluzakládá senátorský Klub otevřené demokracie, pracuje ve výboru Evropského hnutí ČR a do roku 2010 je rovněž členem vedení Mezinárodního evropského hnutí se sídlem v Bruselu. Je jedním ze sedmi členů ESGAB (Poradního sboru pro řízení evropské statistiky) a také členem Statistické rady ČR.

O rodinném zázemí a předpokladech pro budoucí profesi

Vraťme se trochu do historie. Jméno Outrata je v právnickém a politickém světě hodně citováno. Pátral jste někdy po svých předcích?

Hodně toho vím o životě svých rodičů a částečně i prarodičů, ale dál už jsem nešel. Často vzpomínám na strýce Vladimíra, který byl uznávaným profesorem mezinárodního práva na Univerzitě Karlově a prvním komunistickým velvyslancem v USA v letech 1949–1951. Nahrazoval mi otce, jenž byl v padesátých letech zavržený v komunistickém kriminále. To jsou ty paradoxy doby!

Můj otec pocházel z rodiny drobného řemeslníka, strojníka a kotláře z Čáslavi. Byl vychován vlastenecky a ve velké úctě ke vzdělání. Po maturitě a vojenské službě za první světové války vystudoval práva na Univerzitě Karlově a Vysokou školu obchodní. Při studiu se musel živit kondicemi, protože masová výroba zničila řemeslo mého dědečka a rodina značně zchudla. Hned po dokončení studia vyhrál konkurz na místo právníka v nově vzniklé Československé zbrojovce, v jejích službách zůstal po celou dobu první republiky a postupoval na stále odpovědnější místa. V době mého narození byl obchodním ředitelem a krátce poté už generálním ředitelem. Moji rodiče se ve Zbrojovce dokonce seznámili a v roce 1935 se vzali. Matka pocházela z rodiny velkých pozemkových vlastníků na Plzeňsku (Macenauerové a Čepkové) a vyrůstala v Úlicích a Pňovanech mezi Plzní a Stříbrem. Její strýc byl známý tenisový šampion a v jeho stopách začala maminka potenciálně slibnou

tenisovou kariéru. Měla za sebou řadu vítězství v mezinárodních turnajích, hrála Wimbledon. Byla také vychována hodně vlastenecky, Macenauerové i Čepkové měli pozemky v oblastech převážně obývaných německými spoluobčany a byli jaksi „podprahově“ podporováni českou vládou. Například velkostatky Macenauerů by podle práva měly podléhat prvorepublikové pozemkové reformě, ale k jejímu naplnění nikdy nedošlo, aby se neoslabil český vliv v této oblasti.

Žáborový zákon z roku 1919 se na ně vůbec nevztahoval?

Přesně nevím. Jaksi na ně nedošlo, protože vlády nechtěly zmenšovat český vliv v Sudetech. Rodina byla ovšem velice vlastenecká, podporovaly se všechny české spolky a akce. Navíc neměli aristokratický titul a snad prý někteří členové byli blízcí agrární straně, která měla pozemkovou reformu na starosti.

Mluvil jste o vlastenecké výchově v případě svých rodičů. Jak byla vnímána v době první republiky a jak v době vašeho mládí?

Od samého počátku byla moje výchova hodně vlastenecká, v nuancích se však vliv rodičů poněkud lišil. Pro otce byla první republika obdobím velkého očekávání, optimismu a úspěchů. Zbrojní průmysl, jakožto priorita československé vlády, se mu jevil jako záruka nutné obrany země i jako prvořadý obchodní artikl ve světovém obchodu. Otcova kariéra byla provázena celou řadou velkých úspěchů a naplňovala jeho ambice vlastenecké i osobní. Matka, ač také zcela oddaná národní myšlence, viděla ovšem první republiku spíše jako semeniště sociální nespravedlnosti, ztracených příležitostí a všeobecného zklamání. Rodiče mě navzdory těmto odlišnostem vychovávali oba velmi přísně a důsledně. Nesměl jsem považovat výhody, které mi dávalo postavení rodiny, za samozřejmost, spíše jsem je měl vnímat jako určité nebezpečí, a hlavně jako něco, co se za žádných okolností nesmí zneužívat. Tak například jsem nikdy nesměl být vezen otcovým služebním automobilem, nesměl jsem nosit na svačinu do školy pomeranč; ne každý spolužák na něj tehdy měl. Otec se bál, že pokud budu vyrůs-

tat v nadbytku, určitě mě to zkazí. V každém případě jsem byl oběma rodiči veden k velké samostatnosti. A navíc jsem vůbec nebyl rád dítětem, vždycky jsem chtěl mít práva i odpovědnosti dospělých...

Narodil jste se v době, která šťastnému dětství příliš nepříála. Postarat se o rodinu bylo pro mnohé velmi těžké. Jak tuto dobu prožívali vaši rodiče?

Otec byl takřka nepřetržitě v práci. Matka se starala o rodinu. Zbrojovka byla tehdy akciovou společností, kde 80 procent akcií vlastnil stát a většinu zbylých akcií francouzská Schneider-Creusot. Ve správní radě mělo rozhodující slovo Ministerstvo obrany ČSR, zástupce Francouzů však umožňoval spojencům vhléd do naší zbrojařské strategie a výrobní praxe. V roce 1938 před Mnichovem prodali Francouzi Škodovku i svůj podíl Zbrojovce a ta se do okupace ocitla pouze v československých rukou. Sídlo bylo v roce 1938 přemístěno z Brna do Prahy a matka se na nové místo se mnou přestěhovala. Pak přišel Mnichov a okupace. Otec se domníval, že se má bojovat, ale jako manažer, tedy ani politik ani generál, svůj názor nemohl nijak prosazovat. Krátce po okupaci spustila Zbrojovka pod otcovým vedením takzvanou zahraniční akci, v jejímž průběhu se podařilo vyvézt ze země do tehdy ještě svobodného světa finanční prostředky a lidské zdroje. Celá řada našich nejlepších expertů poté pracovala pro Spojence a peníze vyvezené Zbrojovkou tvořily hlavní zdroj financování 2. zahraničního odboje až do uznání naší vlády v exilu Británií v roce 1941, kdy financování (půjčkou) převzala britská vláda výměnou za zbylé československé zlato v Bank of England. Nejznámějším symbolem úspěchu zahraniční akce Zbrojovky byl automatický kulomet Bren Gun, který byl vyvinut v Brně; know-how se podařilo přemístit do Británie a upřít jej ve válce Německu. Bren byl pak po celou válku vyráběn v Enfieldu.

Už v roce 1939 se ovšem nacisté zmocnili zbytku zlata v protektorátu a vynutili si též transfer československého zlata z Londýna do Říšské banky. Vy jste hovořil o výměně za zbylé zlato v Bank

of England v roce 1941. Máte nějaké informace, jak se podařilo uchránit tuto část československého zlata?

Historie československého zlata se často plete v důsledku snahy komunistického režimu vykreslit britské chování jako úslužné vůči Hitlerovu Německu. Není pravda, že Británie vydala zlato Říšské bance. Má se to takto: Národní banka Československá uložila zlaté zásoby mimo své území už před válkou, protože bylo velmi pravděpodobné, že v případě vypuknutí války budou v první fázi obsazeny české země, a zlato by tudíž mohlo padnout do německých rukou. Zhruba půlka tohoto zlata byla uložena ve Velké Británii, tedy u spojení, jemuž obsazení nehrozilo (na rozdíl od Francie), a druhá půlka u Banky pro mezinárodní platby v Basileji, které bylo tradičně neutrálním finančním centrem. Tehdy se ovšem počítalo s jiným vývojem, a sice že Československo může být i celé obsazeno, ale stále jako válčící stát na straně Spojenců (podobně jako se to později ve válce stalo Polsku). V takové situaci by jeho suverenity byla neutrály respektována, i pokud by nemělo kontrolu nad svým územím. Zlato tedy putovalo na dvě strany. Švýcarská banka pak československé zlato uložila zvlášť také v Londýně, kde se teď fyzicky nacházely dvě hromady československého zlata: to, které tam uložila Národní banka Československá, a to, které tam uložili Švýcaři.

Věci však proběhly jinak, než se předpokládalo...

Ano. Československo bylo obsazeno bez války, prezident Hácha podepsal v Berlíně pod nátlakem „žádost Říši o ochranu“, takže došlo na interpretace. Když národní banka v likvidaci přikázala pod nátlakem okupantů 16. března 1939 předání zlata Německu Velkou Británií, ta zlato vydat odmítla, protože považovala okupaci za nezákonnou jakožto porušení Mnichovské dohody s Německem, Háchovu „žádost“ i bankovní příkaz za učiněné pod nátlakem a československou suverenity za trávající (byť žádnou vládou nereprezentovanou). Švýcarsko naopak považovalo bankovní příkaz za platný, takže jej splnilo, zlato z Londýna stáhlo (tomu Britové zabránit nemohli, byl mír) a poslalo je do Německa. Výsledek tedy byl, že zlato, které si naše národní banka uložila ve Švýcarsku, vydáno bylo, a to

Zbrojovka Brno byla založena v roce 1918 jakožto firma na opravu automobilů, pušek, telefonních a železničních zařízení. V letech 1924 až 1925 byla postavena nová továrna, kde se již pušky, kulomety, automobily, motory a jiné stroje vyráběly. Ve třicátých letech se nabídka rozšířila o psací stroje Remington a traktory Škoda. Ve válečném období montovala firma německé a rakouské

pušky Mauser a Mannlicher a později svoje vlastní. Nejznámějším symbolem úspěchu byl automatický kulomet Bren Gun, jehož výrobu se podařilo přemístit do Británie a upřít jej ve válce Německu. Bren byl pak po celou válku vyráběn v Enfieldu.

Zbrojovka Brno byla častým cílem návštěvy našich prezidentů. Navštívil ji i Edvard Beneš.

JUDr. Ing. Edvard Outrata působil ve Zbrojovce Brno nejprve jako obchodní a poté jako generální ředitel.

Rodiče Edvarda Outraty se ve Zbrojovce seznámili a v roce 1935 se vzali.

Prof. JUDr. Vladimír Outrata byl uznávaným profesorem mezinárodního práva na Univerzitě Karlově a prvním komunistickým velvyslancem v USA v letech 1949 až 1951.

Emma Čepková, matka Edvarda Outraty, vyhrávala před svatbou celou řadu mezinárodních turnajů v tenise, úspěšně hrála i Wimbledon.

Oba rodiče byli velmi zaměstnaní, a tak hodně času trávil Edvard Outrata se svou vychovatelkou (ve Francii v létě roku 1939).

„Rodiče mě vychovávali velmi přísně a důsledně. Nesměl jsem brát výhody, které mi dávalo postavení rodiny, jako samozřejmost, spíše jsem je měl vnímat jako něco, co se za žádných okolností nesmí zneužívat,“ říká Edvard Outrata.

Celá řada nejlepších expertů ze Zbrojovky pracovala pro Spojence a peníze vyvezené firmou tvořily hlavní zdroj financování 2. zahraničního odboje.

Komunistická propaganda vždy stroze líčila, že Británie vydala české zlato Němcům. Dodnes se zkoumají archivy, aby vydávaly řadu dalších rozporuplných svědectví. Výsledky bádání zřejmě zůstanou i nadále nepřesvědčivé. Poslední zpráva pochází ze 30. července 2013, kdy Bank of England vyvěsila část svého digitálního archivu, viz <http://www.bankofengland.co.uk/archive/Documents/archivedocs/wwh/2/p3c9p1292-1301.pdf>.

uložené v Británii nikoli. Toto druhé zlato „sedělo“ stále v Bank of England, protože dokud Británie neuznávala de jure československou vládu, nikdo s ním nemohl disponovat. Britové to respektovali, přestože se jim zlata za války zoufale nedostávalo. Po přepadení Sovětského svazu Němci však Británie konečně uznala londýnskou československou exilovou vládu jako plně suverénní a okamžitě požádala o předání našeho zlata sobě pro vedení války. Československá vláda tuto smlouvu (která byla za válečných okolností velmi výhodná) s Británií uzavřela a na jejím základě si mohla dosti volně půjčovat papírové libry do konce války a financovat své aktivity. Do té doby byl československý odboj financován jinak, především z peněz vyvezených v zahraniční akci Zbrojovky. Komunistická propaganda toto vždy líčila, jako by Velká Británie zlato vydala Němcům, což byla záměrná nepravda.